Tanthologia, adrenalin, élet, halál, feltámadás és miegyéb...

...„Langendorf német biologusnak sikerült egy halott nyúl szivét ismét dobogásba hozni"... „Sherrington és Heimanns professzoroknak sikerült levágott macska- illetve kutyafejeket egy darabig életben tartani"... „1923-ban operáció közben egy asszony meghalt. Szivverése 6 percig szüneteit. Ekkor az orvos adrenalin-injekciót adott... Az asszony ma is él...('

...„Igy áll e pillanatban a tudomány halál elleni küzdelme."...

•

Egyszer én is meg akartam halni. Rengeteg bajom volt, az élet naponta pofon ütött, megrugott, a porba tepert és... meg akartam halni. A hitelezők janicsári makacssággal ostromolták ajtómat, feleségem megcsalt, fiam megbukott és a szivemnek is volt némi baja és hát mindezek következtében meg akartam halni.

A halál már ott állt halálosságyam mellett, boldogan, megelégedetten vigyorgott, majd szivemre tette kezét s e pillanatban meghaltam. Határozottan meghaltam, azaz megszüntem élni. Hogyan éreztem ezt, mit éreztem? Istenem, hát csak azt, amit ilyen esetekben érezni szokás. Soha nem észlelt csöndet éreztem, amolyan édes, andalitó, mindent elfelejtető csöndet, azután, bár könnyű voltam, mint a lég, lassan emelkedni kezdtem s röpültem, röpültem méltóságteljes lebegéssel a nirvána felé. A halál — még mindig ott állva ágyam mellett — távolodott, kisebbedett, borzalmassága enyhült s már-már azt hittem végkép eltűnik, midőn hirtelen úgy láttam, hogy összeborzad, halálsápadt lesz. Valaki melléje lépett, egy ember, az... az orvosom és az adrenalin-injekciós fecskendőt az orra elé tartotta. A halál felhördült, rémülten hátrált, eszeveszetten elmenekült. Az orvos pedig... Nem, nem láttam tisztán, mit csinált, csak azt tudom, hogy hirtelen visszafelé utaztam, a nirvána kapui távolodtak, szertefoszlottak a semmiségben és... feltámadtam.

Határozottan feltámadtam.

Ez még nem történt velem, képzelhető hát, hogy meglehetősen bután tekintettem magam köré.

„Ja, barátom," — veregette az orvos a válamat, — „ez az adrenalin. Na, ne bámuljon olyan bután rám, — maga él és élni fog és ha megint meg akar halni, megint kap adrenalint és ha megint, akkor megint és igy tovább..."

Hihetetlen, képzelhetetlen, de mégis igaz, én éltem. Nem mondom, hogy nem örültem, dehogy nem! — sőt!! hiszen, kérem, az élet olyan dolog, aminek az ember mindig örül. Én is örültem és éppen ezért megbocsátottam feleségemnek, meg a fiamnak, a hitelezőkkel is valahogyan megegyeztem és hát szóval az egész hecc kezdődött elölről.

Boldog voltam, de... nem sokáig. Mert minthogy megint éltem, megint támadtak bajaim. Még több mint azelőtt. És hogy egészen rövid legyek, feleségem megint megcsalt, fiam megint megbukott, a hitelezők megint rohamozták ajtóimat, na és mindezeken kívül a tüdőmmel is akadt némi kellemetlenségem és én ennyi baj következményeképen megint meg akartam halni.

És meg is haltam. De jött az orvos az adrenalinnal és... mit tehettem, kérem! hiszen mozogni sem tudtam, — megint feltámasztott.

„Hát ez örökké igy lesz?!" — bosszankodtam, mihelyest felnyitottam a szemem; de azért, tudja a fene, mégis örültem egy kissé. Klába, az élet olyan dolog, aminek... stb.

Azt hittem, hogy most, hogy harmadszor kezdem elölről az életet, hát lesz már annyi tapasztalatom, hogy azt a lehető legboldogabban végigéljem. De nem volt. A feleségem megint, a fiam megint, a hitelezők megint, azonkívül a májam, az epém, a gyomrom, a vesém, és minden inam és minden idegem... Eh, hát élet ez?! Inkább százszor meghalni! Nos és midőn harmadszor is halálos ágyamon feküdtem, azt mondtam az orvosomnak, amint kissé elhirtlenkedetten felém közeledett azzal átkozott adrenalinnal:

„Nézze, kérem," — mondtam neki, — „a maga adrenalinja nagyon jó, elsőrangu szer a... halál ellen, de nem az az élet ellen. Olyan adrenalint kotyvasszon össze, amely jó az élet ellen, az élet bajai, az élet keservei ellen. Olyan injekciót adjon nekem, amitől nem csal meg a feleségem, amitől nem bukik meg a fiam, amitől nem kinoznak halálra a hitelezők, amitől nem nyilal a vesém, nem fütyül a tüdőm, nem görcsösködik a gyomrom és igy tovább, szóval olyasvalamit, amitől megelégedetten s boldogan élhetek, de ezt, ezt, amit itt tart a kezében, ezt az... az átkozott adrenalint..." — s ezzel hirtelen kikaptam kezéből az adrealin-fiolát, teljes erővel a földhöz vágtam és... néhány perc mulva végérvényesen meghaltam...

•

Hát igen, kérem, hát nem volt igazam? Mert utóvégre is mégiscsak borzasztó és nevetséges is, hogy idestova az ember már meg sem halhat! Hát mi vagyok én?! Paktumot kötöttem-e az örökélettel, vagy mi?! Hát kellene élnem, amikor a tüdőm, meg a vesém és a májam, gyomrom, szivem, no meg a feleségem, a fiam s a hitelezők... Hát kell? Dehogy kell! Ha már egyszer megszülettem, hát meg is kell halnom, vagy nem? Legalább is eddig mindig igy történt. Hát nem igaz? Avagy kénytelen vagyok-e eltűrni, hogy az élet egy egész örökéleten át egybet se tegyen velem, mint pofozzon, megrugjon, a porba teperjen? Hát kénytelen vagyok? Dehogy is! Én, kérem, nem azért élek, hogy örökké éljek, de azért, hogy egyszer örökre pihenni térjek.

Hát nincs igazam, kérem?

Gondzy G. J.

Petőfi a bejei tiszteletesnél

Irta: Schmidt Attila

Beje, a százbércü Gömör egy kis faluja, kies vidéken, a Sajó megkapóan szép völgyében fekszik. Büszkén tekint le reá az égbe nyuló Királyhegy, melyen egykor Mátyás üzte a vadat, szomszédságában emelkedik az a nevezetes szőlőhegy, melyen a nagy király fölholtra izzasztotta a gömöri urakat.

A buktatós, boglyos fedelü szalmás házak, a zsindelyes kuriák, uri kastélyok, jól gondozott gyümölcsösök között kelletlenül folydogál a Turocpatak sekélyes vize.

Napsugaras nyári vasárnap-reggel. A falu népe a könyöklős, léccel rácsolt, faragványos tornácokon várja az első harangszót, hogy eligyekezzék az istenházához.

A tágas templomtérre elsőkül sietnek a darutollas legények lobogós ingben, gazdagon kipitykézett veres, némelyike sötétkék mellényben. Harmónikus, rézpatkós csizmájukon csörög a vaksarkantyu, a magas csizmasarok sárgaréz szögekből kivert virágokkal, csillagokkal ékeskedik.

Velük szemben külön csoportba verődnek a festett viganóba, tarka virág s szoknyába öltözött leányok. A karcsu termet, egyenes orr, szabályos száj, gömbölyü áll szép magyar vonásokat mutat. A barnásszürke leányszemek tüzes tekintete forrásba kergeti a darutollasok vérét.

A sötétruhás asszonyok után tempósan lépkednek a kékbeli gazdák. A korosabbak hajfonást viselnek, mely a kurucvarkocs maradványa. Végül egyenkint szállingóznak ide a helybeli birtokos urak.

— Nem látom bőkes prófétánkat, világhirü májszterünket, — kezdi a mindig évődő Dapey ur, az ekklézsia kurátora.

— Kirem alasocskán, szolgalatjára állom a tekintetes urnak, — szólal meg a gyülekezet hátterében Kupcsik András, Beje lábbelikészitője, miközben falábával előre biceg. Töri a magyar szót, pedig már hosszu esztendők teltek el azóta, hogy valahonnan a felső Garam vidékéről jó sorsa ide vetette. Egyébként időjóshirének örvend.

— Cudar szárazság ez, András — folytatja az uraság. — Nem terem egy csö kukoricánk, egy bokoralja krumplink. Ha soká igy tart, még a gyümölcs is mind lehull a fonnyasztó hőségben. Mit jósol kend, kapunk-e esőt e héten?

— Ha idő igy maradja, iz napocska ilyen tüzesen fogja továbbra is sütögetni, esőcske aligha kapjunk, — hangzik a Kupcsik majszter bőkezen megfontolt válasza.

— Mégis csak jó az öreg a házná, ha egy csepp esze sincs is, — fejezi be bosszankodva a kurátor ur ez épületes diszkurzust a közelállók nagy bahotája közben. A környékbeli urak egymásután robognak a templom elé diszes fogatokon. Eljöttek, hogy meghallgassák Tompa Mihályt, a bejei tiszteletest.

— Ammá sze-sze-szent igazság, — hebegi Batta Esvány, az érdemes egyházfi, — hogy szé-szé-szép az uj papunk sza-sza-szavazatja.

— Olyan szivhezszólón nem temet s putnoki esperes se, — teszi hozzá Bodony Ábris. — A fehérnépet igen megrigatja.

— Magam is amellett bizonykodok, hogy gyönyörség hallgatni. A mult vasárnapon is szépen pergyikát, de ha agyonütnek se tudom, miről szólt a textus.

— Meghiszem azt, szomszéd, — vágja oda gunyos mosollyal Susai Mátyás, — kelmed az egész pergyikáció alatt olyan jóizüen fujta a kását, csurgatta a nyálát, hogy magam is megkivántam.

A harang utolsót kondul. Rimaszombat felől zörgős szekér közeledik. Megáll az alacsony paplak előtt. Régi épület, sok nemzedék halt ki falai között. A temploméval egy időben négyszáz esztendővel ezelőtt rakták a fundamentumát.

A szekérről atillás, pantallónos, fiatal ember ugrik le. Kard lóg az oldalán. Sietve eltünik a parókia bejáróján.

— Vékonyas a dongája a legénynek, — jegyzi meg a kövér Matyó Péter.

— No, a bajca (bajusza) is hasonlóképpen hitvány indulattal vagyon, — teszi hozzá a nagybajuszu Istók Illés.

— Atyafiak, — szólal meg a tanitó — tudják-e, ki a tiszteletes ur vendége?

— Nem tudjunk, sak megmondja rektorka uramkám, — szól közbe Kupcsik mester.

— Petőfi Sándor, a költő.

— Boldog ember, a ki költekezni tud ebbe a kódis világba, — jegyzi meg haragosan a fösvény Nagy Bera (Berta).

— Ne ugy értse kelmed, — magyarázza a tanitó — verseket ir ő, még pedig gyönyörüeket.

— Rigmust mondani, nótát fabrikálni magam is tudok, — veti oda hetykén Otrokocsi Palkó, a falu örökös rigmusmondó vőfélye. Egyébként irástudó, két télen járt a sajógömöri latin iskolába.

— No, no, atyafi, az egészen más, — füzi a szót a tanitó.

— Rektor ur, hallgassa meg a legujabb versemet.

Palkó papirszeletet vesz elő a lajbija zsebéből s olvassa:

Hallottad-e hirét Gemer vármegyének,
Meg annak a hires pelséci temlecnek?
Oda van bezárva két bejei legény,
Mert két libát lopott, hogy éhes vót szegény.

Ci ci ci Hangzik a körülállók ajkáról a dicséret jele.

— Tud-e ilyet Petőfi ur? — Kérdi büszkén Otrokocsi Palkó.

Petőfi zörget a paplakon, Tompa maga nyit neki ajtót. Egymás nyakába borulnak, hosszan ölelkeznek, mintha birkózni akarnának.

— Miska, — szólal meg Petőfi — megirtam, jaj neked, ha hozzánk nem jössz. Rád rontok, hogy holtod napjáig megemlegeted. Most itt vagyok testestől-lelkestől.

— Hangosan dobog a szivem örömemben, — mondja Tompa.

— Fiu, hogy vagy? „Uj hivatalodban hogy éled világod?"

— Élvezem a nyugalmat. Ábrándjaimat, reményeimet eltemettem. Ugy vagyok, mint a mihaszna életü agglegény, kinek se öröme, se bánata.

— Házasodj meg!

— Nem merek. A lelkem családi életre, a szeretet melegére sóvárog; de a bejei tiszteletesnek sovány gebe az angáriája, azután meg anyám bajja, a tüdővész kisért.

— Tompa Mihály, a költőpap válogathat a jónál-jobb ekklézsiákban. A többi meg balga képzelődés. Ne tusakodj, vesd ki lelkedből a dőre gondolatot. Hidd el, szép e világi élet; de rajtunk áll, hogy boldogok legyünk. Tiszteletes uram, harangoznak, vegye imádságos könyvét. Én majd a virágos kertben

„Istenige gyanánt szivom az illatot."

— Sándor, aludj egyet a méhesben. Látom, álmos vagy, korán kelhettél.

— Azaz hogy le se feküdtem. Huszti Jancsi a születésenapját tartotta, arra gyülekezett a rimaszombati intelligencia.

— Jobban mondva, a te tiszteletedre, mert Jancsi decemberben született.

— Ezért a kópának kemény koponyáját megbarackolom. Miska, most már eredj, a harangszó elült.

„Ne várakoztasd jámbor híveidet.
S vigyázz: örömödben egyik bordalomat
Ne mondd el valahogy a miatyánk helyett."

Petőfit a méhek zümmögése édes álomba ringatta.

— Szépet álmodtam, — mondja a templomból hazatérő Tompának. Imádott Juliskámmal az oltár előtt álltam s te eskettél össze bennünket.

Nagy ebéd várta őket a Szent-Iványi-kastélyban. Petőfi szokása szerint csak levest és hust evett, a többi ételből alig csipegetett; ellenben a társaságot pompásan mulattatta, humorával megkacagtatta.

— Fogadott szekére ülök Rimaszombatban, — beszélte többek közt — mikor egy nyakigláb ember, akarom mondani egy német áll elém s arra kér, vegyem föl a szekérre. Eszembe jutott, vándorlásaim közben milyen jólesett, ha fölvettek, azazhogy jólesett volna. Üljön fel, mondám, de egy kukkot se szóljon, különben leszállitom. Szótlanul haladtunk, végül is én szólitottam meg. Azt az örömetlátni, hogy megoldhatta nyelvének kerekét. Bejéig szüntelen forgatta. Micsoda kincsek szenvedhetett a ráparancsolt hallgatástól. Zongorahangoló az istenadta.. Van egy szerény kivánsága. A lutrin ötven vagy hatvanezer forintocskát szeretne nyerni, hogy imádottját oltárhoz vezethesse, kivel most csak levélig szerelmeskedik.

— Hogy tetszik önnek Gömör? — kérdi Petőfitől Szent-Iványné.

— Hazánk egyik legszebb vármegyéje. A gömöri urakat szeretném mind keblemre ölelni, kik engem, költőt azzal tiszteltek meg, hogy táblabiróvá választottak.

— Látta-e már az aggteleki barlangot?

— Megcsudáltam. Angyalok építhették pokolnak.

— Miféle angyalok?

— Egyszer az angyalok torogóbe is belekapott a lázongás tüze. Lármáztak, fenekedtek, hogy igy, hogy ugy; de nem türik tovább Szent Péter rigolyáit. (A jó öreget nagyon megülhették a rigolyák.) Panaszukkal az Ur trónja elé járultak. Erre kitüntték őket a mennyek országából. Ezek vájták az óriási üreget. Izzasztó volt a munkájuk. Izzadságuk ma is csepeg a barlang tetejéről.

— Miska, nem játszanánk egy kis hazai csöndest? — kérdi Tompától Soldos Béla.

— Örömest kompareálok, — válaszolt Tompa, ki nagyon szeretett ferblizni.

Petőfi kiveszi szájából az égő csibukot, bucsuzni akar, hogy ő távozik azonnal.

— Miért? — kérdi megütődve Szent-Iványi.

— Olyan háznál nem maradok, ahol leülnek kártyázni, mig én ott vagyok.

— Sándor, mi ismerjük a te remek költeményeidet, magasztaljuk költői géniuszodat; de hiszen az Isten adománya. Szükséges-e, van-e jogod azzal büszkélkedni?

— Te Miska, Szent-Iványi jól megfelelt, derék ember.

S még napokig ott maradt.

Másnap a két költőt a Tornallyay-kastély látta vendégül, hol Teréz-napot ültek.

Nagyanyám ekkor találkozott Petőfivel, Örömmel beszélt róla.

— Külsejéről mi mást mondhatnék, — kezdé a mindig élénk jó lélek — mint életiről? Emlitsem-e, hogy szokatlan szabásu atillát, puha inggallért viselt? Nyakkendőt nem láttam rajta. Hosszukás, csontos arca sárgásbarna szinbe játszott, vékonyka bajusza mögül hófehér fogak villantak elő. Domoru homlokát sürü fekete haj köritette, melyet fölfelé fésült. Szeme szép vágásu, tündöklően fekete.

— A fehér asztanál melléje kerültem. Láttam, unja a hosszu traktát, a felköszöntők szóáradatát.

— A hizelgő beszédtől émelygést érzek, — sugta nekem.

— Halljuk Petőfit, — hangzott minduntalan.

— Kelletlenül állt föl s a társaság nagy ámulatára ennyit mondott: Isten éltesse a mi szives vendéglátóinkat!

— A fiatalság táncra perült. Tomcsányi Lari egyre kurjantgatta:

Reszeld füstös a fádat,
Eszem a szép pofádat.

Darvas Feri meg ezzel a kiszólással forgatta táncospárját:

No még ecser, ugy lesz kécse,
Rábokázom harmadfélszer.

— A rendkivül művelt Radvánszkyné, a szép Soldosné, meg jómagam Petőfi köré ültünk. Szólásra birtuk.

— Sohase felejtem kellemes, zamatos beszédét, — bár hangja kissé tompa volt, valószinüen a sok dohányzástól — magyaros kiejtését, mely sokban különbözött a mi magyar-palóc tájszólásunktól.

— Csupasziv anyjáról gyöngéd érzelemmel, meleg gyermeki szeretettel szólt. Mikor elmondta életetörténetét, bolyongásait, szinészkedését, nyomorban töltött napjait s végül hozitette:

„Amióta járom a világot,
Bolygó lábam száz tövisre lágott",

könny szökött a szemünkbe. Elgondoltuk, mennyi férfias akarat, szellemi erő lakhatik benne, hogy annyi keserves kalváriájárás után is megőrizte az élet szeretetét, fennköltt gondolkodását.

— Felolvasta néhány ujabb költeményét, köszönte a Tompa Mihálynál cimüt, melyet aznap irt, majd elszavalta a Juliskájához irottat. Ennek két utolsó sorára emlékezem:

Eszemadta Juliskája,
Szivem egész koronája.

— Nagyon régen történt, mégse felejtem el, menynyire elvarázsolt benünket szemének bűvös hatása, költői lelkülete s ő mintha ihletségének csodás erejével sólyommadár szárnyán repült volna föl messze-messze a csillagok közelébe.

Murányvár romjait a két költő együtt kereste föl. Tompa keserűen gyülölte Széchy Máriát, eskü-szegőnek nevezte, mig Petőfi benne a női szív diadalát ünnepelte.

— Nem természetes-e, — igy érvelt, — hogy a nő a férfinak való kötelesség és a szerelem között ez utóbbit választja? Árulónak se mondhatjuk, hiszen anyja testamentumának tett eleget, mikor Murányt a királypárti Wesselényi kezére játszotta.

Petőfi a széditően meredek sziklafalról gyönyörködött a vadregényes tájban, elmerengett a multon, Tompa a várudvaron lefeküdt s elaludt. Adjuk át a szót Petőfinek.

„Mig én a táj páratlan fönségén — irja az Uti rajzok-ban — s a mult idők nagyszerü eseményein a legköltőibb ábrándokkal merengtem: addig Tompa Mihály aludt és hortyogott. Becsületem szentségére mondom: aludt és hortyogott. Ha halálos ágyam előtt térdelve kér, hogy bocsássam meg ezt neki, mégsem bocsátom meg, ha a másvilágon találkozunk és ott kér, még ott sem bocsátom meg. Nem."

Másnap kora hajnalban bucsuzott a bejei tiszteletstől, Szathmár felé vette utját.

Gömör bérceit sohase látta többé.

Házassága, a szabadságharc viharai másfelé szólitották s ő „Illyésnek szekerén elevenen égbe vitetett".

Vérszegény gyermekek
igyák a 5
Csizi-vizet, Csizfürdő

ISTEN

Vallom, hogy nem akarom látni az arcodat,
szemtől szembe csak ha meghalok.
Örök várás legyen az én nagy álmélkodásom
és örök csudám a Te csudád...
A lehajló Nap és ébredő Világosság
mindig uj Tavasz és mindig futó Ősz,
az első Szerelem és utolsó Bucsu
Testvér-vár és Barátság-kunyhó,
Fiatalság csókáporos történése,
Öregség csóktalan, ácsorgó didergése,
pogány mult, szent jelen és titkos jövő
épiti bennem az Alkotást,
melyben tégedet látlak: láthatatlan Isten...

Erdélyi Hugó.